

ඉන්දියන් සාගරයේ පිහිටා ඇති ස්වාභාවික සම්පත්වලින් පිරි දූපතක් වශයෙන් හඳුන්වන අපේ රට ශ්‍රී ලංකාව යි. එය කඳු, හෙල්, ගංගා, දියඇලි ආදියෙන් ද වෘක්ෂලතා හා වන සතුන්ගෙන් ද පොහොසත් වන අතර විවිධ ඛනිජ සම්පත්වලින් ද සමන්විත වේ. ශ්‍රී ලංකාවට වර්ග කි. මී. 65610 පමණ වූ ගොඩබිම් ප්‍රදේශයක් අයත් ය. උපරිම දිග කි. මී. 432 හා උපරිම පළල කි. මී. 224 පමණ වූ ශ්‍රේෂ්ඨ රාජ්‍යයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම, පිහිටීමේ වැදගත්කම, භූමි නිර්මාණය, පස, පාංශු පැතිකඩ, භූ විෂමතා කලාප හා භූ විෂමතාවේ වැදගත්කම පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පරිච්ඡේදයේ අරමුණ වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම

5.1 සිතියම - ලෝකයේ රටවල් අතර ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම

ශ්‍රී ලංකාව ඉන්දියන් සාගරයේ ඉන්දියාවට දකුණින් පිහිටා ඇති දූපතකි. මෙය ලෝකයේ විශාල ම මහාද්වීපය වන ආසියා මහාද්වීපයට අයත් ය. ඉන්දියාවෙන් ලංකාව වෙන් වන්නේ කි. මී. 32කින් පමණ වන පටු මුහුදු තීරයකිනි. මෙම මුහුදු තීරය පෝක් සමුද්‍ර සන්ධිය නමින් හැඳින්වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ සාපේක්ෂ පිහිටීම

රටක සාපේක්ෂ පිහිටීම (Relative location) යනු එම රට අවට රටවල්, මහාද්වීප, මුහුදු හා සාගරවල පිහිටීම සමග සම්බන්ධ වෙමින් පිහිටා ඇති ආකාරය යි.

මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ සාපේක්ෂ පිහිටීම වන්නේ,

- ඉන්දියන් සාගරයේ උතුරින් ද
- ආසියා මහාද්වීපයේ දකුණින් ද
- ගිනිකොන දිග ආසියාවට බටහිරින් ද
- අප්‍රිකානු මහාද්වීපයට නැගෙනහිරින් ද පිහිටා තිබීම යි.

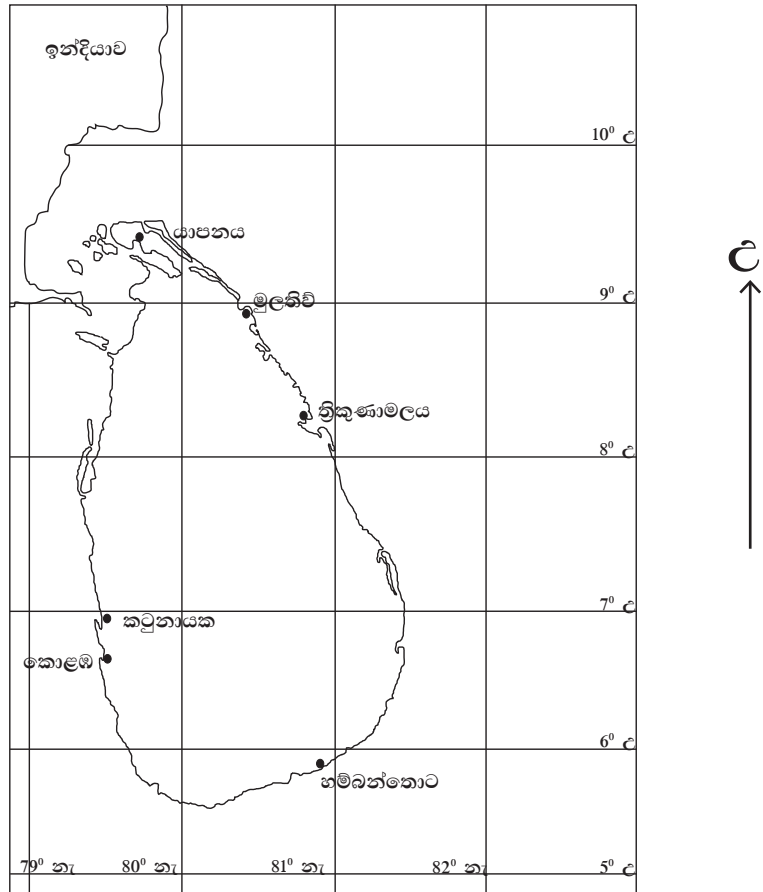
ක්‍රියාකාරකම 1

01. ආදර්ශ පාච්චි ගෝලය ආධාර කරගනිමින් ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම අධ්‍යයනය කරන්න.

නිරපේක්ෂ පිහිටීම

කිසියම් රටක පිහිටීම සාපේක්ෂ ව පහසුවෙන් විස්තර කළ හැකි වුව ද වඩාත් නිශ්චිත වූත් විද්‍යානුකූල වූත් පිහිටීම දැක්විය හැකි ක්‍රමය ලෙස සැලකෙන්නේ නිරපේක්ෂ පිහිටීම යි. (Absolute location)

රටක නිරපේක්ෂ පිහිටීම විස්තර කරන්නේ ඒ රට පිහිටි අක්ෂාංශ හා දේශාංශ අනුව යි.

5.2 සිතියම - ශ්‍රී ලංකාවේ නිරපේක්ෂ පිහිටීම

මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ නිරපේක්ෂ පිහිටීම අක්ෂාංශ හා දේශාංශ රේඛා පදනම් කරගෙන සරල ව දැක්විය හැකි ය. උතුරු අක්ෂාංශ 5.55⁰ - 9.51⁰ත් සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 79.41⁰ - 81.53⁰ත් අතර ශ්‍රී ලංකාව පිහිටා ඇත.

ක්‍රියාකාරකම 2

01. නිරපේක්ෂ හා සාපේක්ෂ පිහිටීම යනු කුමක් ද?
02. ශ්‍රී ලංකාවේ නිරපේක්ෂ පිහිටීම දක්වන්න.
03. නිරපේක්ෂ පිහිටීම පදනම් කරගෙන වෙනත් රටවල් හඳුනා ගැනීමට උත්සාහ කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීමේ වැදගත්කම

ශ්‍රී ලංකාවේ සුවිශේෂී පිහිටීම නිසා අතීතයේ සිට ම නාවික මධ්‍යස්ථානයක් හා පෙර අපර දෙදිග රටවල් අතර වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙසත් වැදගත් වූ බව ඓතිහාසික සාධකවලින් පිළිබිඹු කරයි. ක්‍රි. පූ. දෙවන සියවසේ දී ග්‍රීක ජාතික ටොලමි විසින් අදින ලද ලෝකයේ මුල් ම සිතියමේ තැප්‍රොබෙන් යනුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව හඳුන්වන ලදී. එසේම විවිධ ජාතින් සීලන්, සීලයි, සිලෝන් යන නම්වලින් මෙරට හඳුන්වා ඇත්තේ මෙරට කෙරෙහි ඔවුන් අවධානය හා සැලකිල්ල දැක්වූ නිසා ය. පෘතුගීසි, ලන්දේසි, ඉංග්‍රීසි යන බටහිර ජාතිකයන්ගේ අවධානය ශ්‍රී ලංකාවට යොමු වීමත් යටත්විජිතයක් බවට පත් වීමත් අප රටට විවිධ ජන කොටස් සංක්‍රමණය වීමත් විවිධ ආක්‍රමණ එල්ල වීමත් සිදු වූයේ මේ පිහිටීම නිසා ය. මේ අනුව අවට රටවල සමාජීය, ආර්ථික, දේශපාලනික, හා සංස්කෘතික බලපෑම් අප රටට එල්ල වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම පහත ක්ෂේත්‍රවලට සිදු කරන ලද බලපෑම වැදගත් වේ.

- දේශගුණයට
- ආර්ථිකයට
- සංස්කෘතියට
- සංවර්ධනයට

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම, දේශගුණය තීරණය වීමට බලපා ඇති ආකාරය

- දූපතක් වීම නිසා ඉන්දියන් සාගරයේ සිට හමා එන සුළං මගින් උෂ්ණත්වය සමනය වීම.
- මෝසම් සුළංවල බලපෑමෙන් වර්ෂාව ඇතිවීම.
- වර්ෂය මුළුල්ලේ ම වර්ෂාව ලැබීම.
- ඉන්දියානු උපමහාද්වීපයේ සිට හමා එන වියළි සුළං නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු ප්‍රදේශයේ උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම.

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම ආර්ථිකයට බලපෑ ආකාරය

- ශ්‍රී ලංකාව අතීතයේ සිට පෙර අපර දෙදිග නැව් මාර්ගයේ වෙළඳ මධ්‍යස්ථානයක් වීම.
- ශ්‍රී ලංකාවේ වරායන් ජාත්‍යන්තර වෙළඳාමේ දී ඉතා වැදගත්වීම.
- බටහිර ජාතීන්ගේ පැමිණීමෙන් මෙරට නව ආර්ථික රටා බිහිවීම.
- සුන්දර ආකර්ෂණීය දූපතක් නිසා සංචාරකයන් පැමිණීම.

ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීම සංස්කෘතියට බලපෑ ආකාරය

- ඉන්දියාවෙන් පැමිණි ජන සමූහ නිසා විවිධ ජන වර්ග, ආගම් හා භාෂා ඇතිවීම.
- අරාබිය, පර්සියාව වැනි ප්‍රදේශවලින් පැමිණි වෙළෙඳුන් මෙහි ස්ථිර පදිංචිකරුවන් වූ නිසා ඉස්ලාම් ආගම හා සිරිත් විරිත් මුල්බැස ගැනීම.
- බටහිර ජාතිකයන්ගේ පැමිණීමත් සමග විවිධ සංස්කෘතික අංග ජන සමාජයට මිශ්‍ර වීම.

ක්‍රියාකාරකම 2

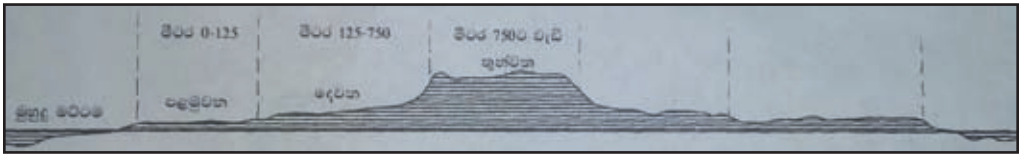
01. “ ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටීමේ වැදගත්කම” යන මැයෙන් රචනයක් ලියන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි නිර්මාණය

අප වාසය කරන මහ පොළොව භූමිය ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. භූමිය, පාෂාණ සහ පස මගින් නිර්මාණය වී ඇත. භූමිය එක සමාන නොවන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ භූමිය ද විවිධ විෂමතා ලක්ෂණවලින් සමන්විත වේ. අප ජීවත් වන පෘථිවිය මතුපිට පෘෂ්ඨය හෙවත් ස්තරය වන්නේ ද භූමිය යි.

ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි නිර්මාණය හු විද්‍යා ඉතිහාසයේ ඉතා ඇත කාලයක දී සිදු වූ බව විද්‍යාඥයන්ගේ අදහස යි. හු විද්‍යා ඉතිහාසයේ ප්‍රාග් කේම්බ්‍රිය යුගයේ නිර්මාණය වූ පාෂාණ වැඩි ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාවේ දක්නට ලැබේ. එබැවින් ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි නිර්මාණය එම යුගයේ සිදු වූ බව වැඩි දෙනාගේ අදහස යි. මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාව ඉතා පැරණි ස්ථාවර හු ස්කන්ධයක් ලෙස පිළිගනී.

සංකීර්ණ වූ විෂමතා ලක්ෂණවලින් ශ්‍රී ලංකාවේ භූමිය සමන්විත වේ. මුහුදු මට්ටමේ සිට රට අභ්‍යන්තරයට යන විට ක්‍රමයෙන් උසින් වැඩි වේ. එය පැහැදිලි ව හඳුනාගත හැකි අඩතැනි කලාප තුනකින් යුක්ත වේ.

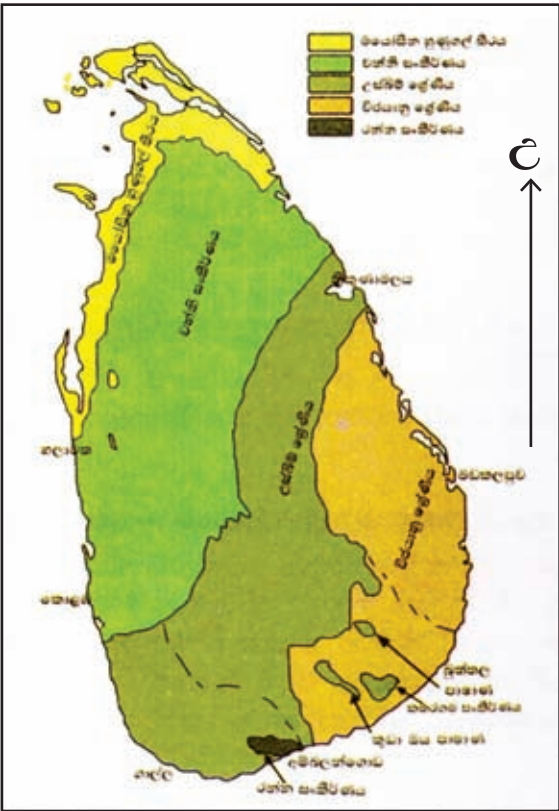
5.1 රූපය - ශ්‍රී ලංකාවේ භූ විෂමතා හරස්කඩ

මෙම රූප සටහනට අනුව තුන්වන අඩතැනි කලාපයෙහි උස් කඳුවැටි දක්නට ලැබේ. එහි උස ම කඳු මුදුන මීටර් 2524ක් වූ පිදුරුතලාගල කඳු මුදුන යි. මීටර් 2357ක් උස වූ තොටපල කන්ද හා මීටර් 2395ක් උස වූ කිරිගල්පොත්ත කඳු මුදුන් ද මෙම කලාපයේ පිහිටා ඇත. හෝර්ටන් තැන්න, අඹේවෙල හා සීතාඑළිය වැනි තැනි මේ කඳු අතර පිහිටි තැනිතලා කිහිපයකි.

මධ්‍යම කඳුකරයත් වෙරළබඩ තැනිතලාවත් අතර පිහිටි ප්‍රදේශය දෙවන අඩතැනි කලාපයට අයත් වේ. මෙම තැනිතලා ප්‍රදේශයේ තැනින් තැන පිහිටා ඇති ශේෂ කඳු මෙහි ඇති සුවිශේෂී හු ලක්ෂණය වේ. පළමුවන අඩතැන්නෙන් දක්වා තිබෙන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ ආශ්‍රිත තැනිතලා ප්‍රදේශය යි. මෙම අඩතැන්නේ වෙරළ ආශ්‍රිත ලක්ෂණ වන කලපු, බොකු, තුඩු, වැලිපර, ඩෙල්ටා, කුඩා කඳු ගැට ආදී ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය. මෙම අඩතැනි කලාප තුනේ විවිධ හු ලක්ෂණ දක්නට ලැබෙන අතර මේවා විවිධත්වයකින් යුතු වේ. එනිසා ශ්‍රී ලංකාවේ භූමිය නිර්මාණය වී ඇත්තේ විවිධත්වයකින් යුත් අඩතැනි කලාප 03කිනි. වර්ග කිලෝමීටර් 65610ක් පමණ වූ භූමි ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාව සතුව වේ. ශ්‍රී ලංකාව වටා ඇති දූපත් සමූහය ද එයට ඇතුළත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ පාෂාණ

ශ්‍රී ලංකාව ලෝකයේ පැරණි ම භූ ස්කන්ධයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ භූමියෙන් 90% ම නිර්මාණය වී ඇත්තේ භූ විද්‍යා ඉතිහාසයේ පැරණි ම යුගය වන ප්‍රාග් කේම්බ්‍රීය හෙවත් ආකීය යුගයේ ය. එබැවින් ශ්‍රී ලංකාවේ පාෂාණවලින් 90% ම එම යුගයේ නිර්මාණය වී ඇත. මෙම පාෂාණ අධික ලෙස විපරිතකරණයට ගොදුරු වී ඇති පොසිලවලින් තොර වූ පාෂාණ වර්ගයකි. මේවා කාලයාගේ ඇවෑමෙන් විවිධ වෙනස්කම්වලට භාජන වී ඇත. ප්‍රාග් කේම්බ්‍රීය පාෂාණ විවිධ ගති ලක්ෂණ පදනම් කරගෙන ප්‍රධාන වර්ග තුනකට බෙදූ දක්වා ඇත. ඒවා නම්,

5.3 සිතියම - ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන පාෂාණ කලාප

1. උස්බිම් ශ්‍රේණිය
2. වන්නි සංකීර්ණය
3. විජයානු ශ්‍රේණිය

උස්බිම් ශ්‍රේණියේ පාෂාණ

මෙම ශ්‍රේණියේ බහුල වශයෙන් විපරිත පාෂාණ දැකිය හැකි ය. මේවා ත්‍රිකුණාමලය ආශ්‍රිත ව පටු තීරුවක සිට නිරිත දිගට විහිදී කඳුකරය වසා පැතිර ඇත. මධ්‍යම කඳුකරයේ හා පොළොන්නරුව, මාතලේ යන දිස්ත්‍රික්කවලත් මින්නේරිය කතරගම ප්‍රදේශවල පිහිටි ශේෂ කඳුවලත් මෙම පාෂාණ ව්‍යාප්ත වී ඇත. නයිස් ග්‍රැනයිට් හා ස්ඵටික හුණුගල් මෙම කලාපයේ බහුල ව දක්නට ලැබෙන පාෂාණ වර්ගයන් ය.

වන්නි සංකීර්ණය

උස්බිම් ශ්‍රේණියට උතුරු දෙසින් මෙම සංකීර්ණය ව්‍යාප්ත වී ඇත. වන්නි සංකීර්ණය ප්‍රධාන කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ. ඒවා නම්,

1. තැනින් තැන විසිරුණු විපරිත වූ අවසාදිත පාෂාණ
2. හෝන්බ්ලෙන්ඩ් ලෙන්ඩ් නයිස් පාෂාණ
3. මිග්මටයිට් පාෂාණ වශයෙනි

වන්නි සංකීර්ණයේ උතුරු දෙසින් විශාල ප්‍රදේශයක වාර්තෝකයිට් පාෂාණ ව්‍යාප්ත ව පවතී.

විජයානු ශ්‍රේණිය

ශ්‍රී ලංකාවේ නැගෙනහිර හා ගිනිකොන දිග ප්‍රදේශයේ පහත් බිම්වල විජයානු ශ්‍රේණියට අයත් පාෂාණ පිහිටා ඇත. මේ ප්‍රදේශයේ වාර්තෝ කයිට්, ග්‍රැනයිට්, පෙග්මටයිට් ආදී පාෂාණ වර්ග දක්නට ලැබේ. මේ කලාපයේ පාෂාණ වර්ග මිශ්‍ර වී පවතියි. උස්බිම් ශ්‍රේණියට හා විජයානු ශ්‍රේණියට අයත් පාෂාණ කතරගම, බුක්තල හා කුඩා ඔය ප්‍රදේශවල ද දක්නට ලැබේ.

ඉහත සඳහන් ප්‍රධාන පාෂාණ කාණ්ඩ 03ට අමතර ව ශ්‍රී ලංකාවේ තවත් පාෂාණ වර්ග 02ක් හඳුනා ගත හැකි ය.

1. මයෝසීන පාෂාණ
2. ජුරාසික පාෂාණ

මයෝසීන පාෂාණ

ශ්‍රී ලංකාවේ පුත්තලමේ සිට මුලතිව් දක්වා අදිනු ලබන රේඛාවකින් වෙන් කර දැක්විය හැකි උතුරේ පිහිටි කලාපය මයෝසීන හුණුගල් ප්‍රදේශය වේ. මේවා තෘතීයික අවධියට අයත් අවසාදිත පාෂාණයකි. මේ කලාපයේ තැනින් තැන වැලි, මැටි හා වීදුරු වැලි ද දක්නට ඇත.

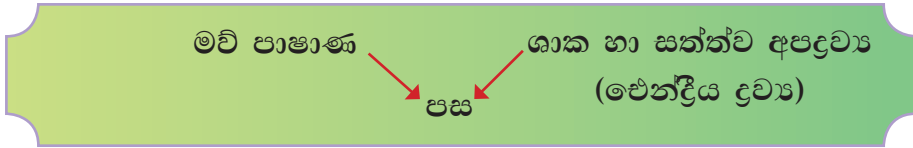
ජුරාසික පාෂාණ

ජුරාසික නැමැති භූ විද්‍යා යුගයට අයත් මෙම පාෂාණ ශ්‍රී ලංකාවේ තබ්බේව, ආඬිගම හා පල්ලම යන ප්‍රදේශයන්හි දක්නට ඇත. අවසාදිත

පාෂාණ වර්ගයට අයත් මෙම පාෂාණවල පොසිල දක්නට ලැබේ. වැලිගල් හා මඩගල් යන අවසාදිත පාෂාණ ප්‍රධාන ජුරාසික පාෂාණ වර්ගයන් ය.

පස

මව් පාෂාණ දිරාපත් වීමෙන් හා ඓතිහාසික ද්‍රව්‍ය සංකලනය මගින් පස නිර්මාණය වේ. ශාක වර්ධනයට ඉවහල් වන මාධ්‍ය පස යනුවෙන් හැඳින්වේ. ශාක වර්ධනයට අවශ්‍ය පෝෂ්‍ය පදාර්ථ හා ජලය සපයන්නේ ද පස මගිනි. විවිධ ප්‍රමාණයේ සනකමකින් යුක්ත පස් තට්ටු ගොඩබිම් ප්‍රදේශවල දක්නට ලැබේ.

පස නිර්මාණය වීමට බලපාන සාධක

පස නිර්මාණය වීම සඳහා ප්‍රධාන සාධක කිහිපයක් බලපානු ලැබේ. ඒවා නම්,

1. මව් පාෂාණ
2. දේශගුණය
3. භූ විෂමතාව
4. ස්වාභාවික වාක්ෂලතාව
5. පාංශු ජීවීන්
6. මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්
7. කාලය

මව් පාෂාණ

පස නිර්මාණය වීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධකයක් ලෙස මව් පාෂාණ හැඳින්විය හැකි ය. මව් පාෂාණ දිරාපත් වීමෙන් පසට ඛනිජ පදාර්ථ ලැබේ. පසේ වයනය හා පැහැය තීරණය කිරීමට ද මව් පාෂාණය බලපානු ලැබේ. **දේශගුණය**

දේශගුණය, පස නිර්මාණය වීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධකයකි. අධික වර්ෂාව, අධික උෂ්ණත්වය ඇති ප්‍රදේශවල මව් පාෂාණ දිරාපත් වීමේ වේගය වැඩි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ තෙත් කලාපයේ ගැඹුරු පස් මහලක් හෙවත් පස් තට්ටුව නිර්මාණය වීම සඳහා අධික වර්ෂාපතනය වැඩි බලපෑමක් සිදු කරනු ලැබේ.

භූ විෂමතා ලක්ෂණ

පස නිර්මාණයට භූ විෂමතාව දැඩි සේ බලපායි. බැවුම අධික ව පවතී නම් බැවුම ඉහළ දී නිර්මාණය වන පස පහළ කොටස්වලට සෝදාගෙන එයි. ඒ නිසා ඉහළ ප්‍රදේශයේ තුනී පස් තට්ටුවක් ඇති අතර පහළ බැවුම්වල ඝනකම් පස් තට්ටුවක් වර්ධනය වේ. මෙය සාරවත් පසකි.

ස්වාභාවික වෘක්ෂලතා

ස්වාභාවික වෘක්ෂලතාවන්හි නිෂ්පාදනය වන ද්‍රව්‍ය දිරාපත් වීමෙන් පසට එකතු වේ. එවිට පසේ හියුමස් ප්‍රමාණය වැඩි වීමෙන් පස පෝෂණය වේ. පසේ සාරවත් බව තීරණය කිරීම සඳහා ස්වාභාවික වෘක්ෂලතාවල දායකත්වය ඉතා වැදගත් වේ. පාෂාණ දිරාපත් වීම සඳහා ද ස්වාභාවික වෘක්ෂලතා බලපානු ලැබේ.

පාංශු ජීවීන්

පාංශු ජීවීන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය ශාක හා සත්ත්ව මල ද්‍රව්‍ය වේගයෙන් දිරාපත් කිරීම සඳහා බලපානු ලැබේ. මේවා පස නිර්මාණය වීමට බලපානු ලැබේ. පාංශු ජීවීන් වශයෙන් පස නිර්මාණයට දායක වන්නේ ගැඬවිලා, දිලීර, බැක්ටීරියා යනාදිය යි. පස බුරුල් කිරීමට හා පස සරු කිරීමට පාංශු ජීවීහු සැලකිය යුතු දායකත්වයක් ලබා දෙති.

මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්

පසට හියුමස් එකතු වන්නේ ස්වාභාවික වෘක්ෂලතා මගිනි. මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් වනාන්තර විනාශ වේ. එවිට පසට එකතු වන හියුමස් ප්‍රමාණය අඩු වීමෙන් පස නිසරු වේ. පස ආරක්ෂා කිරීමට මෙන් ම පසේ ස්වභාවය වෙනස් වීමට ද මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් බලපානු ලැබේ.

කාලය

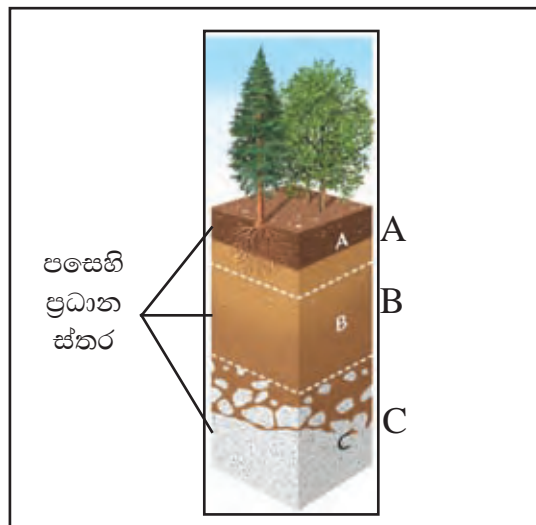
පස නිර්මාණයට කාලය ඉතා වැදගත් සාධකයකි. මව් පාෂාණ දිරාපත් වී පස නිර්මාණය වීමේ ක්‍රියාවලියට දීර්ඝ කාලයක් අවශ්‍ය වේ. මීටර් එකක් ගැඹුරට පස් නිර්මාණය වීමට අවුරුදු 40000ක් පමණ ගත වන බවට ගණන් බලා තිබේ.

ක්‍රියාකාරකම 3

01. ශ්‍රී ලංකා භූමියේ දැකිය හැකි අඩතැනි කලාප කීයද?
02. එම අඩතැනි කලාපවල දැකිය හැකි ප්‍රධාන ලක්ෂණ වෙන වෙන ම දක්වන්න.
03. පස සෑදෙන ආකාරය පෙන්වා දෙන්න.
04. පස නිර්මාණයට බලපාන සාධක ගෙනහැර දක්වන්න.

පාංශු පැතිකඩ

පස නිර්මාණය වීමට බලපාන ඉහත සඳහන් කළ සාධක හේතුවකට ගෙන කාලයක් තිස්සේ නිර්මාණය වන පසක දක්නට ලැබෙන ප්‍රධාන ස්තර ඇතුළත් කලාපය පාංශු පැතිකඩ ලෙස හැඳින්වේ. එලෙස නිර්මාණය වූ පාංශු පැතිකඩක් පහත රූපසටහනේ දැක්වේ.

A ස්තරය

5.2 රූපය - පාංශු පැතිකඩ

දිරාපත් නොවූ ශාක හා සත්ත්ව කොටස් මෙන් ම අර්ධ වශයෙන් දිරාපත් වූ ද්‍රව්‍යවලින් ද මෙම මහල සමන්විත වන අතර මව් පාෂාණ මුළුමනින් ම ජීරණය වීමෙන් සෑදුණු ඓතිහාසික ද්‍රව්‍ය වැඩි ප්‍රමාණයක් මෙහි අඩංගු වී ඇත. එබැවින් අනෙකුත් මහල් දෙකට සාපේක්ෂ ව මෙය කළු වර්ණයක් ගනී. මෙම පස හියුමස් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

B ස්තරය

අර්ධ වශයෙන් දිරාපත් වූ පාෂාණ හා ලවණ වර්ග මෙන් ම මැටි වර්ග ද A ස්තරයෙන් කාන්දු වී තැන්පත් වූ ද්‍රව්‍යය ද මෙම ස්තරයේ දක්නට ලැබේ. ඓතිහාසික ද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය මෙහි අඩු වන අතර A ස්තරයට වඩා ළා වර්ණයෙන් යුක්ත ය.

C ස්තරය

මව් පාෂාණයේ කොටස් A හා B ස්තරවලින් ලැබුණු ජීරණාවශේෂ යනාදි ද්‍රව්‍ය තැන්පත් වීමෙන් C ස්තරය නිර්මාණය වී ඇත. දිරාපත් නොවූ ද්‍රව්‍ය මෙම ස්තරය තුළ වැඩි වශයෙන් ඒකරාශී වී ඇත.

ක්‍රියාකාරකම 4

01. පාංශු පැතිකඩක් දැක්වෙන රූප සටහනක් ඇඳ එහි එක් එක් මහලේ දක්නට ලැබෙන ගති ලක්ෂණ විස්තර කර ශාක පැවැත්ම සඳහා පස වැදගත්වන අකාරය පැහැදිලි කරන්න.
02. පාංශු සංරක්ෂණය සඳහා ඔබට අනුගමනය කළ හැකි ක්‍රියාමාර්ග පැහැදිලි කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ භූ විෂමතා ලක්ෂණ හා ඒවායේ වැදගත්කම

ශ්‍රී ලංකාව සංකීර්ණ වූ භූ විෂමතා ලක්ෂණවලින් යුත් රටකි. මේ බව “ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි නිර්මාණය” නැමැති පාඩමේ දී ද විස්තර කර තිබේ. (පිටුව 77) උස (උච්චත්වය) අනුව හඳුන්වා ඇති ප්‍රධාන භූ විෂමතා කලාප 03ක් හා ගල්ඔය කඳු හා සබරගමු කඳු වශයෙන් හඳුන්වන සෙසු භූ විෂමතා කලාප දෙකක් ද දැකිය හැකි ය. භූමියේ පවතින උස හා හැඩය අනුව දක්නට ලැබෙන භූමි ලක්ෂණ භූ විෂමතාව යනුවෙන් හැඳින්වේ. ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රධාන භූ විෂමතා කලාප තුනකට බෙදා ඇත්තේ එක් එක් කලාපයන්හි කැපී පෙනෙන පොදු ලක්ෂණ මුල් කරගෙන ය. ඒවා නම්,

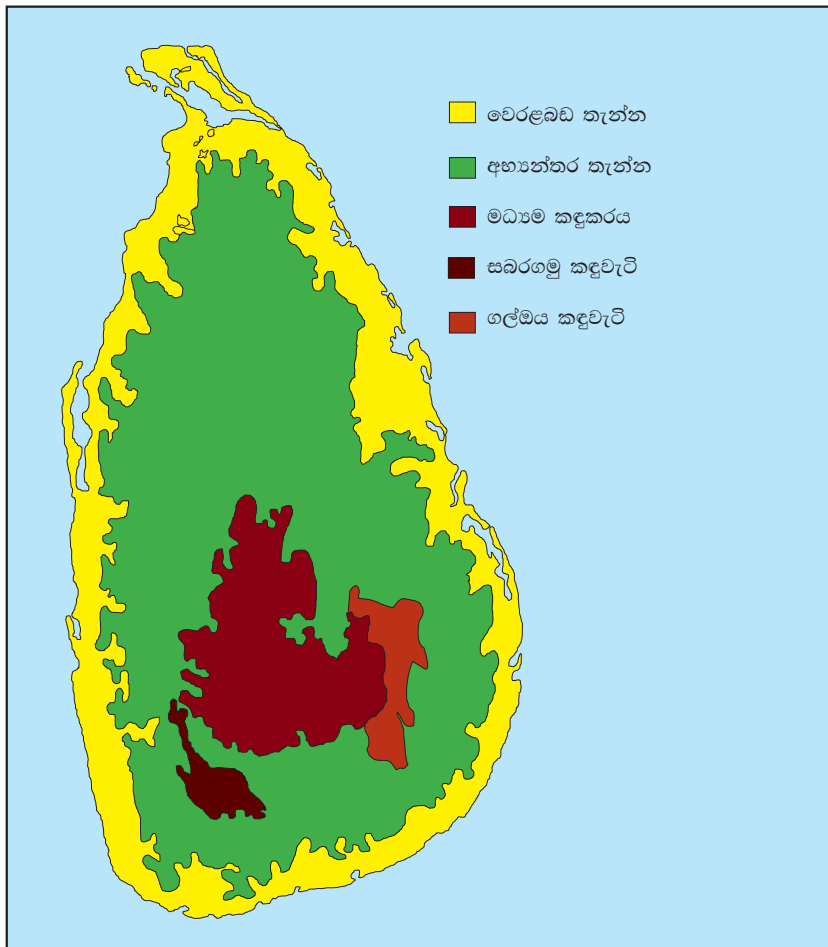
1. වෙරළබඩ තැනිතලාව මුහුදු මට්ටමේ සිට මීටර 30 දක්වා

2. අභ්‍යන්තර තැනිතලාව මීටර 30 සිට මීටර 300 දක්වා (අතර මැදි කලාපය)
3. මධ්‍යම කඳුකරය මීටර 300 වැඩි

සෙසු භූ විෂමතා කලාප දෙක වන්නේ,

ගල්මය කඳු පන්තිය සහ සබරගමු කඳු පන්තිය යි.

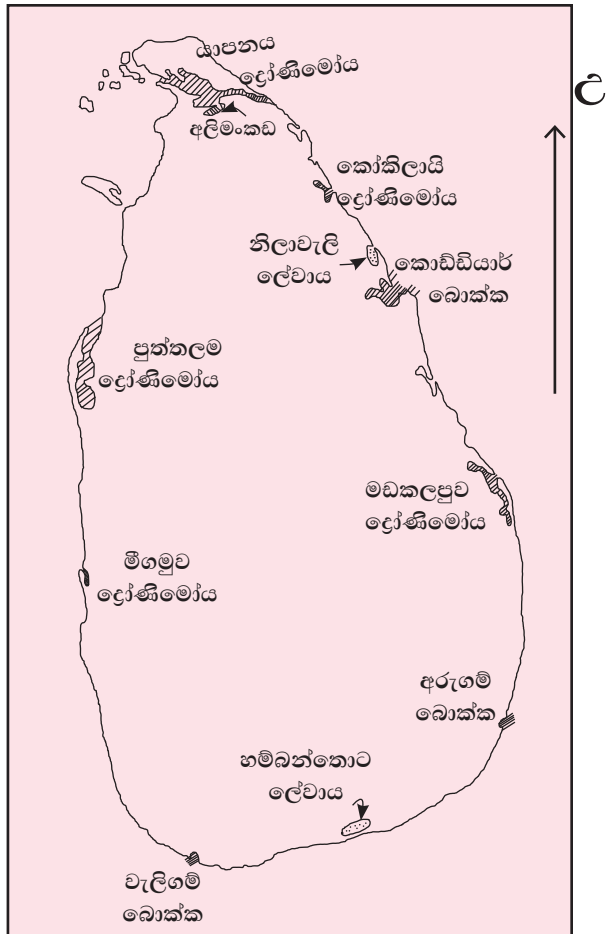
මෙසේ භූ විෂමතා කලාප බෙදීමේ දී සමෝච්ච රේඛා යොදාගනු ලැබේ. සමෝච්ච රේඛා යනු භූමියේ සමාන උස ඇති ස්ථාන සම්බන්ධ කරමින් අඳින ලද රේඛාවන් ය.

5.3 සිතියම - ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන භූ විෂමතා කලාප

වෙරළබඩ තැනිතලාව

මුහුදු මට්ටමේ සිට මීටර 30 දක්වා පැතිරෙන භූමි කොටස වෙරළබඩ තැනිතලාවට අයත් වේ. මීටර 30 දක්වා වූ කලාපය ශ්‍රී ලංකාවේ දකුණු ප්‍රදේශවල දී මුහුදු වෙරළේ සිට කිලෝමීටර 03ක් පමණ පළල් වන අතර උතුරු ප්‍රදේශවල දී කිලෝමීටර 32ක් පමණ පළල් ව විහිදී ඇත. මේ නිසා වෙරළබඩ තැන්න උතුරු ප්‍රදේශවල දී පළල් ය. දකුණු ප්‍රදේශවල දී පටු ය. මෙම වෙරළබඩ තැනිතලාව තුළ ඒ ඒ ප්‍රදේශවලට පමණක් ආවේණික වූ සුවිශේෂී භූ රූප ගණනාවක් ඇත. වෙරළ ඉම ආශ්‍රිත වැදගත් භූ රූප කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

5.4 සිතියම - ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළඉම ආශ්‍රිත භූ ලක්ෂණ

දූපත්

සම්පූර්ණයෙන් ම ජලයෙන් වට වූ ගොඩබිම දූපතක් ලෙස හැඳින්වේ. කයිට්ස්, ඩෙල්ෆීට්, පුත්තලුනිව්, නයිනනිව්, කච්චනිව්, කරෙරයිනිව්, මන්නාරම, මහාරාවණා කොටුව, කුඩා රාවණා කොටුව ආදිය උදාහරණ වේ.

බොක්ක

සාගරයේ සිට බලන කල ගොඩ බිම දෙසට අර්ධ කවකාරව නෙරාගිය කරදිය පිරුණු මුහුදු ප්‍රදේශය බොක්ක නම් වේ. ආරුගම බොක්ක, කොඩ්ඩියාර් බොක්ක, වැලිගම බොක්ක උදාහරණ වේ.

කලපුව

වැලි පරයක් හේතුවෙන් මුහුදින් වෙන් වුව ද පටු මෝයක් මගින් කරදිය ගලා එන නොගැඹුරු ජලාශ කලපු ලෙස හැඳින්වේ. යාපනය, පුත්තලම, හලාවත, මීගමුව, කහඳ මෝදර, නන්දිකඩාල්, මුන්දල, රැකව ආදිය මෙයට උදාහරණ වේ.

කුඩුව

ගොඩබිම් මුහුදු දෙසට නෙරාගිය ප්‍රතිරෝධක පාෂාණ සහිත ස්ථාන කුඩුව නම් වේ. පේදුරු කුඩුව, දෙවුන්දර කුඩුව, සංගමන් කන්ද කුඩුව, ආවුල් කුඩුව, රාක්ෂ කුඩුව, ඇත්කුඩුව, කුඳිරමලේ කුඩුව ආදිය උදාහරණ වේ.

ඩෙල්ටා

ගංගා මගින් ගෙන එනු ලබන ද්‍රව්‍ය ගං මෝයේ තැන්පත් වීමෙන් ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයට නිර්මාණය වූ ගොඩබිම් සහිත ස්ථාන ඩෙල්ටා නමින් හැඳින්වේ. සමහර ගංගා මුහුදට වැටෙන ස්ථානයේ දී අතු ගංගා රාශියකට බෙදේ. ඒවා අතර ගංගා මගින් ගෙන එන රොන්මඩ තැන්පත් වේ. මහවැලි ගඟ, කලා ඔය, මී ඔය ආශ්‍රිත ව ඩෙල්ටා පිහිටා ඇත.

ලේවාය

සාගරය සමඟ සෘජු ව සම්බන්ධ නොවන රට ඇතුළත පිහිටා ඇති කරදිය පිරුණු ජලාශ ලේවා නමින් හැඳින්වේ. පුත්තලම, හම්බන්තොට, අලිමංකඩ (එලිගන්පාස්ට්) ලේවා සඳහා ප්‍රකට උදාහරණ සහිත ප්‍රදේශ වේ.

වගුරු

ජලය සහිත හෝ මඩ සහිත පහත් බිම් වගුරු ලෙස හැඳින්වේ. සමහර අවස්ථාවල ගංගා මගින් ගෙන එනු ලබන ද්‍රව්‍ය ගංගා ඉවුරු හෝ ගංමෝයවල ම තැන්පත් වේ. එවිට ජලය ගලායෑම අවහිර වීමෙන් ජලය හාත්පස පැතිර ගොස් ඇති වන ජලය රැඳී කලාපයේ වගුරුබිම් නිර්මාණය වේ. මුතුරාජවෙල හා යාපන අර්ධද්වීපය ආශ්‍රිත වගුරු මෙයට උදාහරණ වේ.

ඉහත සඳහන් භූ ලක්ෂණ වෙරළබඩ තැනිතලාව ආශ්‍රිත ව බහුල ව දැකිය හැකි ය. මීට අමතර ව තැනින් තැන කුඩා කඳුගැට, පහත් හෙල්වැටි, උස් මුහුදු, දඹ ආදිය දක්නට ලැබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු හා වයඹ දිග වෙරළ ආශ්‍රිත ප්‍රදේශ සමතලා බවෙන් යුක්ත ය.

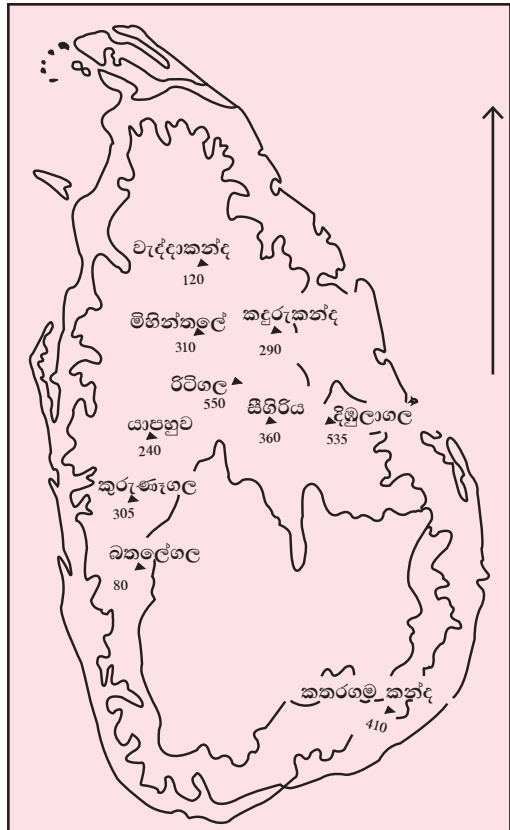
ක්‍රියාකාරකම 5

01. සිතියම් පොත ආධාරයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළබඩ හු ලක්ෂණ හඳුනාගෙන සිතියමක ලකුණු කොට නම්කරන්න.
02. ඔබ නරඹා ඇති වෙරළබඩ හු ලක්ෂණ ලැයිස්තු ගත කරන්න.
03. ඔබ නැරඹූ වෙරළබඩ හු ලක්ෂණ අතරින් වඩාත් සිත්ගත් ස්ථානයක් පිළිබඳ විස්තරයක් සකස් කර පන්තියේ ප්‍රදර්ශනය කරන්න.

අභ්‍යන්තර තැනිතලාව

මීටර 30 සිට මීටර 300 අතර උච්චත්වයක් සහිත බිම් ප්‍රදේශය අභ්‍යන්තර තැනිතලාවට අයත් ය. ශ්‍රී ලංකාවේ භූමියෙන් 1/3ක් පමණ මීට අයත් වේ.

මෙම තැන්නේ උතුරු, වයඹ, ඊසාන දිග ප්‍රදේශ වඩාත් පළල් ව විහිදෙන අතර දකුණු නිරිත හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශ පටු ස්වභාවයක් ගනී. ඉතා දිගු කාලයක සිට භූමිය සේදීයෑම හේතුවෙන් අඩතැනි ඇති වන බවට මතයක් ඇත. මේ කලාපයේ විශේෂතම හු ලක්ෂණය වන්නේ තැනින් තැන පිහිටි ශේෂ කඳු ය. මේවා බාදනගොඩ පසු ඉතිරි වූ කඳු ය. ශේෂ කඳු මොනැඩිනොකිසි ලෙස ද හඳුන්වයි.

5.5 සිතියම - අභ්‍යන්තර තැනිතලා ප්‍රදේශය

වැද්දාකන්ද, මිහින්තලේ, කඳුරුකන්ද, රිටිගල, සීගිරිය, දිඹුලාගල, යාපහුව, කුරුණෑගල (ඇතුගල), බතලේගල, කතරගම කන්ද, ශේෂ කඳුවලට උදාහරණයන් ය. මෙම ශේෂ කඳු අතරින් බොහොමයක් ඓතිහාසික වැදගත්කමක් සහිත හු ලක්ෂණයන් ය.

ශේෂ කඳු හැරුණුවිට අභ්‍යන්තර තැනිතලාවේ තවත් වැදගත් හු ලක්ෂණයක් වන්නේ වයඹ ගිනිකොණ අතට විහිදී ඇති කුඩා හෙල්වැටි සමූහය යි.

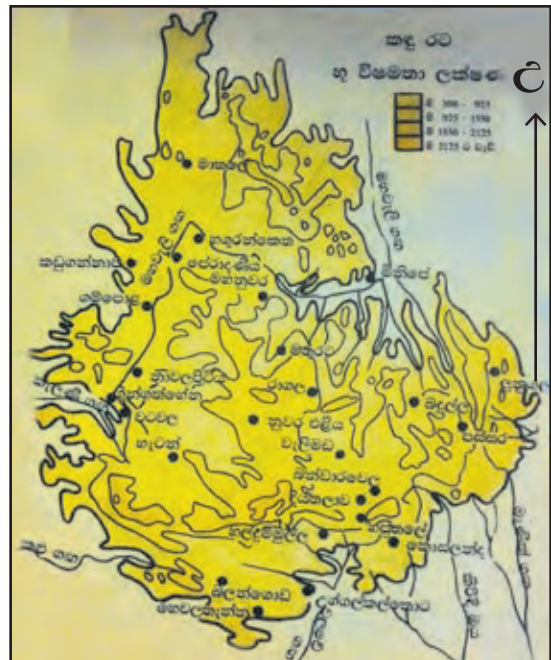
ක්‍රියාකාරකම 6

- 01 ශ්‍රී ලංකා සිතියමක අභ්‍යන්තර තැනිතලාව ඇඳ එම කලාපය තුළ දක්නට ඇති ශේෂ කඳු ලකුණු කර නම්කරන්න.
- 02. ශේෂ කඳු ඓතිහාසික වැදගත්කමක් ඇති සහ ඓතිහාසික වැදගත්කමක් නැති ලෙස වර්ග කර දක්වන්න.

මධ්‍යම කඳුකරය

ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යම කඳුකරය අංක 5.6 සිතියමේ දැක්වේ. මෙම කලාපයේ උස මීටර 300ට වැඩි ය. අනෙකුත් හු විෂමතා කලාපවලට වඩා ඉතා සංකීර්ණ හු විෂමතා ලක්ෂණවලින් මේ කලාපය සමන්විත වේ. මධ්‍යම කඳුකරයේ ප්‍රධාන කඳු පන්ති 04කි. ඒවා නැංගුරමක හැඩයට විහිදේ.

1. පිදුරුතලාගල කඳු පන්තිය
2. නමුණුකුල කඳු පන්තිය
3. සමනල කඳුපන්තිය
4. නකල්ස් කඳු පන්තිය

5.6 සිතියම - කඳුකරයේ හු විෂමතා ලක්ෂණ

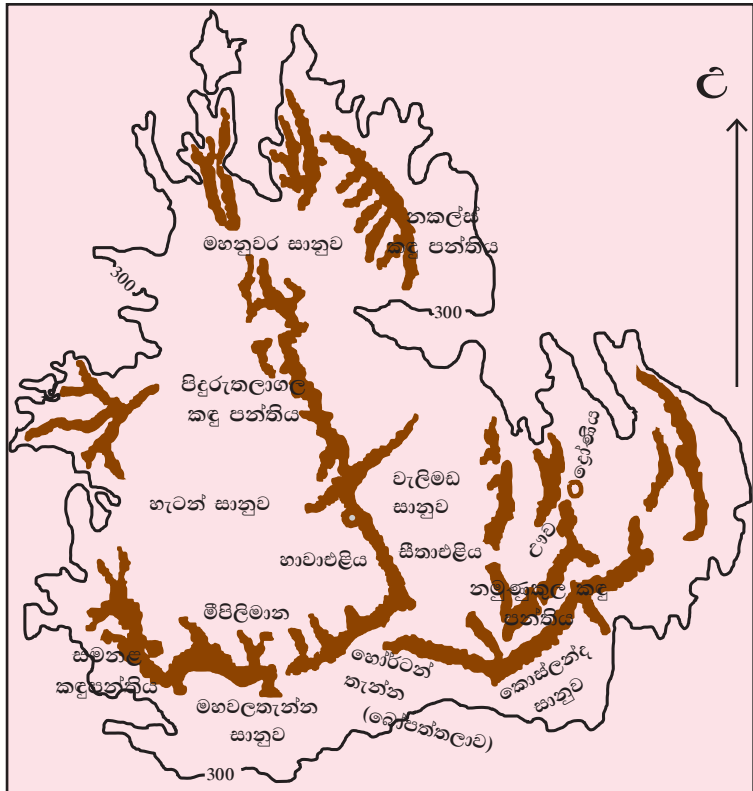
කිරිගල් පොත්තේ සිට උතුරු දෙසට විහිදෙන පිදුරුතලාගල කඳු පන්තිය නැංගුරම් කඳු ලෙස සැලකේ. නැංගුරම් පාදයේ නැගෙනහිරින් හපුතලේ නමුණුකුල කඳු පන්තිය ද බටහිරින් සමනල කඳු පන්තිය ද පිහිටා ඇත. එසේ ම නකල්ස් කඳු පන්තිය පිහිටා ඇත්තේ පිදුරුතලාගල කඳු පන්තියට උතුරු දෙසිනි.

ක්‍රියාකාරකම 7

01. මධ්‍යම කඳුකරයේ සිතියමක් ඇඳගන්න. එහි ප්‍රධාන කඳු පන්ති, ඒවා පිහිටි දිශාවන් ලකුණු කොට නම්කරන්න.

මධ්‍යම කඳුකරයේ හඳුනාගත හැකි තවත් සුවිශේෂී හු ලක්ෂණයක් ලෙස සානු දැක්විය හැකි ය. සානුවක් යනු උස් භූමියක පිහිටි කඳුවලින් වට වූ සම උස් භූමියකි. මධ්‍යම කඳුකරයේ කඳු පන්ති අතර පිහිටි සානු අංක 5-7 සිතියමේ දැක්වේ.

මධ්‍යම කඳුකරයේ ප්‍රධාන සානු 05කි.

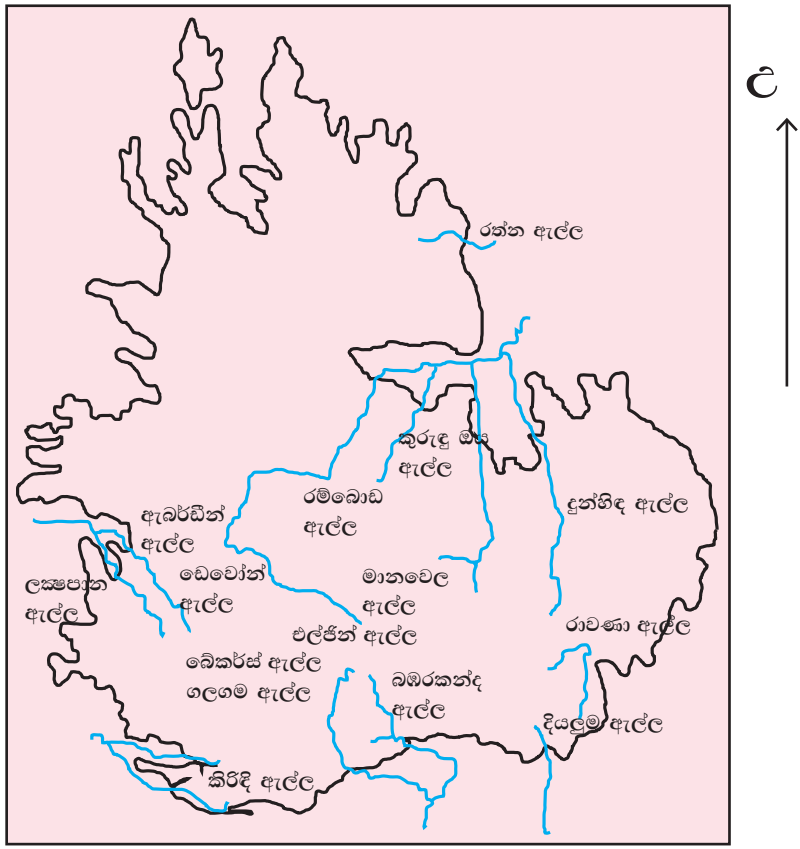
5.7 සිතියම - මධ්‍ය කඳුකරයේ ප්‍රධාන කඳුපන්ති හා සානු

1. මහනුවර සානුව
2. හැටන් සානුව
3. වැලිමඩ සානුව
4. මහවලකැන්න සානුව
5. කොස්ලන්ද සානුව

ක්‍රියාකාරකම 8

01. මධ්‍යම කඳුකරය දැක්වෙන සිතියමක් පිටපත් කර ගන්න.
02. ප්‍රධාන කඳුපන්ති දුඹුරු වර්ණයෙන් ඇඳ දක්වන්න.
03. ප්‍රධාන කඳුපන්ති අතර පිහිටි ප්‍රධාන සානු කහ පාටින් සේයා කර නම්කරන්න.

මහවැලි, කළු, කැලණි, වලවේ යන ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන ගංගා කිහිපයක් ම ආරම්භ වන්නේ මධ්‍යම කඳුකරයෙනි. මෙම ගංගා උස් කඳු ප්‍රදේශවල සිට ශීඝ්‍ර බෑවුම් ඔස්සේ ගලා බැසීම නිසා දිය ඇලි නිර්මාණය වී තිබේ. මෙම ගංගා හා දිය ඇලි පහත සිතියමේ දැක් වේ. දුන්නිඳ, දියලුම, ලක්ෂපාන, ඇබර්ඩින්, රාවණා හා බේකර්ස් ඇල්ල ප්‍රධාන දිය ඇලි අතුරින් කිහිපයකි.

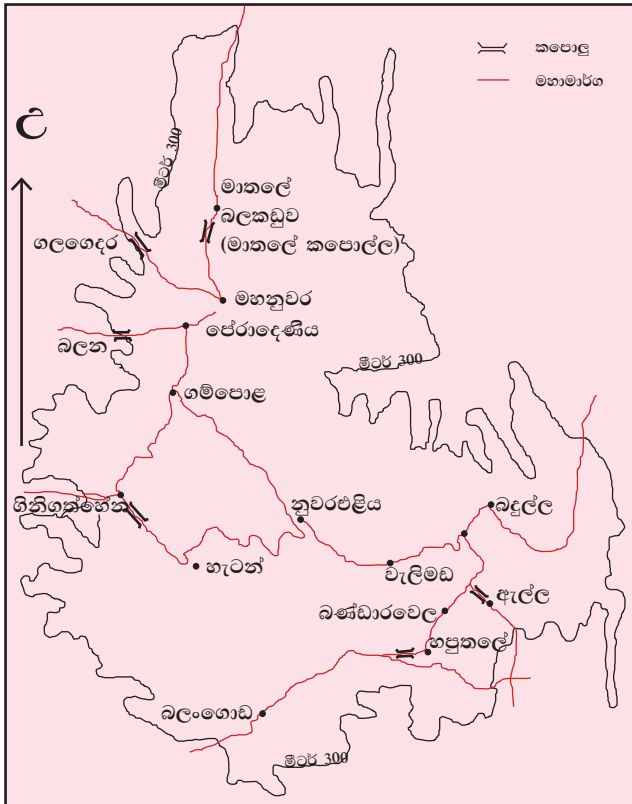

5.8 සිතියම - මධ්‍යම කඳුකරයේ පිහිටි දිය ඇලි

ක්‍රියාකාරකම 9

01. මධ්‍යම කඳුකරයේ පිහිටා ඇති දියඇලි නම්කරන්න.

02. මධ්‍යම කඳුකරයේ පිහිටා ඇති දියඇලි උස අනුව අවරෝහණ පිළිවෙළට දක්වන්න.

5.9 සිතියම - මධ්‍යම කඳුකරයේ කපොලු සහ මහාමාර්ග

ශ්‍රී ලංකාවේ කඳුකරයට පිවිසෙන ස්ථානවල පිහිටි කපොලු මධ්‍යම කඳුකරයේ දක්නට ලැබෙන තවත් කැපී පෙනෙන භූ ලක්ෂණයකි.

උස්කඳු දෙකක් අතර පිහිටි පටු නිම්නයක් කපොල්ලක් ලෙස හැඳින්වේ. කපොලු ආධාර කරගෙන මධ්‍යම කඳුකරයේ ප්‍රධාන මාර්ග පද්ධති සකස් කර ඇත. 5.9 සිතියමේ කපොලු අතරින් මාර්ග ඉදි කර ඇති ආකාරය දක්වේ.

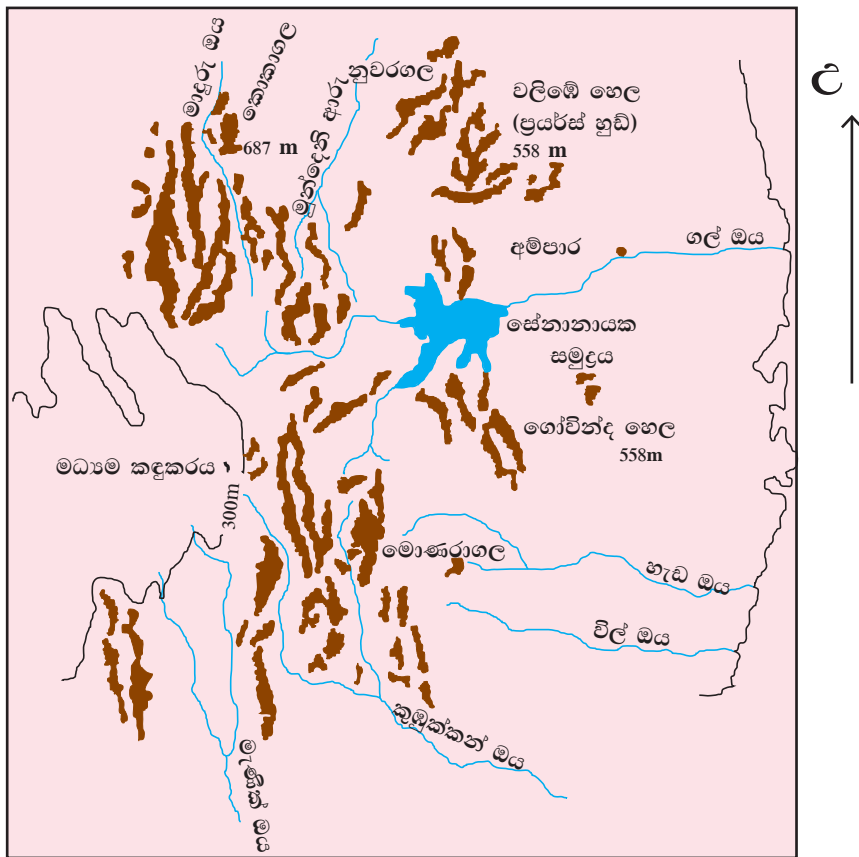
ප්‍රධාන කපොලු	මහාමාර්ග
ගලගෙදර	කුරුණෑගල - මහනුවර
බලන	කොළඹ - මහනුවර
ගිනිගත්හේන	අවිස්සාවේල්ල - නුවරඑළිය
බලකඩුව	මාතලේ - මහනුවර
හපුතලේ	බලංගොඩ - බණ්ඩාරවෙල
ඇල්ල	වැල්ලවාය - බදුල්ල

ක්‍රියාකාරකම 10

01 මධ්‍යම කඳුකරයේ කපොලු හා මාර්ග සිතියම පිටපත් කරගෙන එහි කපොලු කළු වර්ණයෙන් ද මහාමාර්ග රතු පාටින් ද සේයා කර දක්වන්න.

ගල් ඔය කඳු පන්තිය

මධ්‍යම කඳුකරයට නැගෙනහිරින් ද ගිනිකොනින් ද පිහිටා ඇති විසිරී ගිය කඳු පන්තිය ගල්ඔය කඳු පන්තිය වශයෙන් සලකනු ලැබේ. මේ ප්‍රදේශයේ විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ දිගින් අඩු වටකුරු කඳු පිහිටා තිබීම යි. දිගු කාලයක් පස සේදී යාම නිසා ශේෂ වූ කඳුගැට දක්නට ඇත. ගෝවින්ද හෙළ, ඉඟිනියාගල, කොකාගල හා මොණරාගල මෙයට උදාහරණ වේ. විල්ඔය, හැඩඔය, ගල්ඔය, කුඹුක්කන් ඔය, මේ ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වේ.

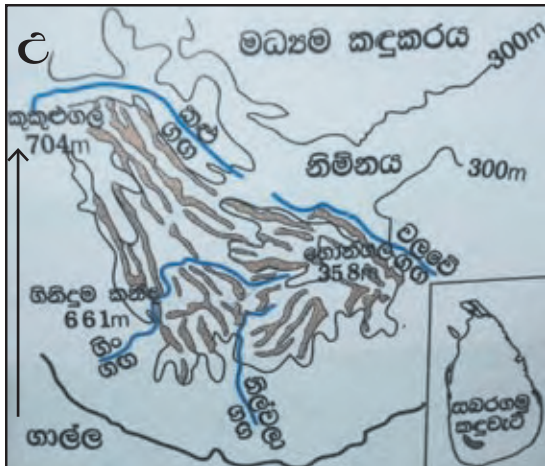
5.10 සිතියම - ගල්ඔය කඳු

ක්‍රියාකාරකම 11

01. ගල්ඔය කඳු ආශ්‍රිත සිතියමක් පිටපත් කර ගන්න.
02. මේ ප්‍රදේශයේ දක්නට ලැබෙන කඳු දුඹුරු වර්ණයෙන් දක්වා නම්කරන්න.
03. මේ ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වන ගංගා නිල් වර්ණයෙන් දක්වා නම්කරන්න.

සබරගමු කඳු පන්තිය

මධ්‍යම කඳුකරයට නිරිත දිගින් සබරගමු කඳු පන්තිය පැතිර ඇත. මේ කඳු වැටි බලංගොඩ සිට ඇහැළියගොඩ ප්‍රදේශය පුරා ව්‍යාප්ත ව පවතී. ගිනිකොන වයඹ දෙසට විහිදෙන මේ කඳු වැටිය රක්වාන බුලුතොට කඳු යනුවෙන් ද හඳුන්වයි. මේ කඳුවැටිවල හිනිදුම කන්ද, කුකුළුගල, ගොන්ගල යන කඳු මුදුන් විශේෂයෙන් කැපී පෙනේ.

5.11 සිතියම - සබරගමු කඳු

ගිං ගඟ හා බෙන්තොට ගඟ ආරම්භ වන්නේ මේ කඳුවලිනි. මීට අමතර ව කළු ගඟේ හා නිල්වලා ගඟේ අතු ගංගා රාශියක් ද මේ ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි ම වනාන්තරය වන සිංහරාජ වන අඩවිය පිහිටා ඇත්තේ ද මේ ප්‍රදේශයේ ය.

ක්‍රියාකාරකම 11

01. සබරගමු කඳු ආශ්‍රිත සිතියමක් පිටපත් කර ගන්න.
02. මේ ප්‍රදේශයේ දක්නට ලැබෙන කඳු දුඹුරු වර්ණයෙන් දක්වා නම්කරන්න.
03. මේ ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වන ගංගා සහ අතු ගංගා නිල් වර්ණයෙන් දක්වා නම්කරන්න.